

СЕКЦІЯ II «ФІЛОСОФІЯ. КУЛЬТУРА»

ПРОБЛЕМИ ВІРТУАЛІЗАЦІЇ БУТТЯ ЛЮДИНИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬНОМУ ПРОСТОРИ

Рисований І. М., аспірант

науковий керівник – д-р філос. наук, професор Радіонова Н. В.

Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди

Віртуалізація суспільного буття як перехід основних видів життєдіяльності сучасного суспільства у віртуальний простір мережі Інтернет призводить до заміщення звичних соціальних інститутів на їх симуляції, тобто уявні аналоги, які у свідомості людини мають статус цілком реальних. За допомогою технологій віртуальної реальності створюються симулякри різних соціальних взаємодій, які замінюють початкові інституціональні практики.

На сьогодні відбувається перехід від суспільства як абстрактного апарату інститутів, що вбирають у себе всі форми соціального буття, до суспільства, у якому феномен суспільного інституту втрачає свою реальність і стає чимось ілюзорним, абсурдним, але не зникає цілком. У сучасну епоху індивід занурюється у віртуальну реальність симуляцій і все більше сприймає світ як ігрове середовище, усвідомлюючи його умовність, керованість його параметрів і можливості виходу з нього.

Формуючи особливі програми регуляції поведінки й діяльності людини, віртуальна реальність впливає на її індивідуальну свідомість, духовно-етичні установки, спосіб світосприйняття й світорозуміння. Експансія віртуальності проявляється в тому, що штучно створений світ перетворюється на дзеркальну подобу дійсності, на самостійну й автономну систему, впливаючи на міжособистісні відносини й свідомість людини.

Посилюються ризики, пов'язані зі змінами рівня інформаційно-психологічної безпеки. У результаті поступового витіснення традиційних соціальних структур симуляцією, стирається грань між актуальним і потенційним; віртуальна реальність стає інформаційним двійником життєвого світу, способом буття. Перехід у віртуальність стає специфічним способом компенсації внутрішньої напруги, реалізації фрустрованих потреб, досягнення цілей, блокованих у реальному світі.

Інша проблема, про яку варто згадати, пов'язана з соціальним відчуженням. З одного боку, гра в різні ідентичності у віртуальному просторі передбачає певний ступінь ототожнення індивіда з ними. З іншого боку, створений образ має тенденцію відокремлюватися й знаходити незалежне від суб'єкта існування. Інтерактивний простір,

надаючи свободу вибору гіпотетичної ідентичності (віртуального імені, статусу, тіла тощо), може призвести до її втрати, до відчуження реального тіла, статусу.

Через істотне ускладнення праці феномен відчуження набуває специфічних рис, розширюючись до глобального віртуального відчуження. В індустріальну епоху цей феномен, відповідно до теорії К. Маркса, являв собою об'єктивний, спонтанний процес віддалення людини від результатів своєї праці, власності й самого процесу праці. В умовах інформаційного суспільства ця об'єктивна економічна основа зберігає своє вирішальне значення, але водночас з'являється принципово новий бік досліджуваного феномена – навмисне відчуження свідомості, особистості й маніпуляція свідомістю. Виникає цілий комплекс спеціальних галузей, методів і технік, спрямованих на людське несвідоме, стимулювання бажань, моделювання переконань, формування переключених потреб. Матеріальне виробництво вже не може обмежуватися звичайним споживанням – прагнення до максимізації прибутку породжує феномен штучно створених потреб. Капітал тепер множить не тільки внаслідок відчуження праці, а й шляхом «вилучення» в людини здорового глузду, унаслідок штучного зростання її потреб.

Так, автор теорії «віртуального суспільства» А. Бюль, досліджуючи феномени сучасності з позиції структурного аналізу історичного матеріалізму К. Маркса, доходить висновку про перехід соціуму до нової фази розвитку капіталізму, за якою класичні структури індустріального суспільства, у міру впровадження комп'ютерних технологій, поступаються місцем гіперпростору віртуальних світів як нової сфери експансії капіталізму.

На думку канадських авторів А. Крокера й М. Вейнстейна, віртуалізація сприяє виникненню кіберкапіталізму як системи, що породжує новий тип нерівності й експлуатації. У їх концепції віртуалізація постає як новий тип відчуження – відчуження людини від власної плоті в процесі користування комп'ютерами та перетворення її в потоки електронної інформації.

Ідеї репресивності соціальних практик, маніпуляції свідомістю й символічного насилля як істотних ознаках відчуження людини містяться також у класичних роботах Ж. Бодрійяра. Він показав, що наслідком процесу розкладання інформації стає втрата потреби в її отриманні й посилення залежності від технічних засобів, здатних заміщати реальність її копіями, симулякрами. По суті, у сучасному суспільстві засоби масової комунікації функціонують як системи, створюючи множинні інваріанти, альтернативні константні реальності, де сенс повідомлення нейтралізується й руйнується, де реальність замінюється симулятивними знаками, складовими гіперреальності.

Таким чином, у сучасному інформаційному суспільстві відбувається радикальна трансформація буття людини в цілому, що заснована на заміщенні соціальної реальності її образами або симуляціями. Дана точка зору відкриває нам перспективи для розробки теорії трансформації та патологізації сучасної культури на різних рівнях організації буття, не обмежуючись сферою комп'ютерних, мультимедійних та комунікаційних технологій.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИСТОЯННЯ Й ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Бабко К.С., аспірантка

науковий керівник – доктор філософських наук, професор Кузнецов А.Ю.

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

У сучасних умовах безперервно розвивається техніка та неухильно підвищується обсяг та швидкість поширення інформації. Удосконалюються можливості інформаційного охоплення величезних мас людей в найкоротші терміни. Поряд з позитивними явищами глобальної інформатизації, більш чітко проступають обриси нових міжнародних проблем. Перш за все, це стосується сфери інформаційної безпеки та інформаційного протиборства.

Передусім необхідно підкреслити, що інформаційна безпека держави характеризується ступенем захищеності й, отже, стійкістю основних сфер життєдіяльності (економіки, науки, техносфери, сфери управління, військової справи, суспільної свідомості тощо) до небезпечних, дестабілізаційних, деструктивних, суперечних інтересам країни інформаційним впливам, причому як щодо впровадження, так і щодо вилучення інформації. Поняття інформаційної безпеки не обмежується безпекою технічних інформаційних систем чи безпекою інформації в цифровому чи електронному вигляді, а стосується всіх аспектів захисту даних чи інформації незалежно від форми, у якій вони перебувають.

Інформаційне протиборство – це протиборство з використанням усього спектру інформаційних можливостей, здійснюване з метою досягнення інформаційної переваги над супротивником.

Важливо, що основним засобом ведення інформаційного протиборства є національні та транснаціональні засоби масової інформації, а також будь-які інші інформаційні мережі, здатні впливати як на світогляд, політичні погляди, правосвідомість, менталітет, духовні ідеали та ціннісні установки окремої людини, так і на суспільство в цілому. Як суб'єкти протистояння можуть виступати групи, класи, суспільні кола, держави або цілі коаліції. Інформаційне протиборство